

L'or de Capdepera.

Any 1936

Josep Terrassa Flaquer

Plaça de l'Orient, Capdepera. Missa de Campanya, agost 1936.

LA BIBLIOTECA DEL GOLEA
Capdepera
2017

Quan el 18 de juliol de 1936 esclatà la Guerra Civil l'exèrcit espanyol no estava preparat per afrontar un conflicte bèl·lic d'aquelles dimensions; per això, una vegada consumada la tràgica divisió interna, la gran preocupació era com equipar-se amb material bèl·lic modern i disposar d'un eficaç subministrament.

Tota guerra civil paralitza i enfonsa l'economia del país i la moneda perd el seu valor; per això, els subministradors d'armes, municions i recursos de tot tipus volen cobrar amb valors segurs; aleshores, normalment, exigeixen ser pagats amb or. La República comptava amb la reserva d'or emmagatzemada en el Banc d'Espanya i l'utilitzà per fer pagaments a Rússia a canvi d'armes i assessors militars. Aquelles reserves d'or es convertiren, per qüestions de propaganda, en «l'or de Moscou».

A la matinada del 16 d'agost de 1936 el capità republicà Alberto Bayo desembarcà a la costa manacorina disposat a apoderar-se de l'illa. Mallorca es trobava militarment desorganitzada i mal armada; no comptava amb cap avió ni amb antiaeris, per això els hidroavions republicans sobrevolaven l'illa amb total seguretat; els canons i les municions eren escassos. A més, sabien que Franco no tenia intenció d'enviar ajuda des de la península i els hi demanava que es preparassin per a presentar una defensa numantina. Una vegada les autoritats militars mallorquines foren conscients de la difícil situació s'adreçaren al govern italià de Mussolini per aconseguir tot allò que necessitaven.

Les autoritats militars acudiren a Joan March perquè avalàs la compra del material que necessitaven i, conjuntament, escolliren l'advocat Lluís Ramallo, home de confiança d'en Verga, perquè negociàs amb el govern italià les ajudes sol·licitades. Ramallo traslladà a Roma 604.000 pessetes en or confiscades a la sucursal del Banc d'Espanya, valors internacionals i joies. Acordaren que la transacció es faria amb la Banca Commerciale Italiana de Roma.

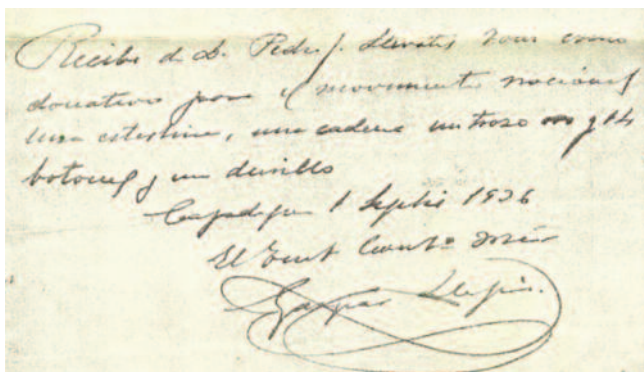
Una vegada feta aquella primera entrega les autoritats illenques ja no comptaven amb més recursos econòmics. Joan March acceptà fer d'intermediari perquè li garantiren que recuperaria el capital compromès. Així fou com el poble mallorquí es va veure forçat a entregar l'or, els valors i les joies de què disposava; fins i tot les monges, per indicació del bisbe Josep Miralles, foren convidades a entregar l'or dels seus convents.

La nit del 27 d'agost arribà al port de Palma el mercant *Emilio Morandi* amb tres avions caces C.R 32, tres hidros Macchi M.41, municions, benzina i armes lleugeres. Aquella mateixa nit muntaren els tres caces. L'endemà al capvespre un d'aquells caces i un hidroavió, a les ordres de Luigi Gallo, metrallaren les tropes, els vaixells i els avions republicans; l'acció acabà amb la destrucció de dos hidroavions republicans a la Punta de n'Amer i un Savoia 62 que fou abatut davant el Cap d'es Pinar mentre fugia cap a la base menorquina.

Uns dies més tard arribaren en vol directe des de Roma els tres primers grans avions de bombardeig S.M 81. El 31 d'agost dos d'aquells aparells bombardejaren el poble d'Artà provocant onze morts i tres ferits; havien confús Artà amb un poble menorquí.

Els aviadors italians demostraren una evident manca d'entrenament i compromís. En tres ocasions els S.M 81 atacaren els vaixells republicans llançant fins a cinc tones de bombes i totes caigueren dins la mar; volaven tan amunt que era difícil encertar l'objectiu.

La nit del 3 de setembre, en fer-se fosc, les tropes de Bayo foren reembarcades; havien perdut la iniciativa i estaven encerclades.

«Recibí de Pedro J Llavates Tous como donativo para el Movimiento Nacional una esterlina, una cadena, un trozo y 14 botones y un durillo. Capdepera, 1 septe 1936 El Tente. Comte Gaspar Llopis»

L'organització de la Falange local com a milícia amb comandament militar es produí a finals de juliol. El meu pare, segons la Fulla de Servei, ingressà a la milícia falangista el 26 de juliol i el mobilitzaren cap el front de Son Servera dia 20 d'agost. El 4 d'agost, segons una anotació del franciscà Rafel Ginard Bauçà en el seu diari, el governador militar de l'illa, Emilio Ramos Unamuno, visità Artà per pas-

sar revista a les forces disponibles. A la plaça Nova hi formaren els falangistes d'Artà i Capdepera i davant nombrós públic el militar va fer un discurs patriòtic.

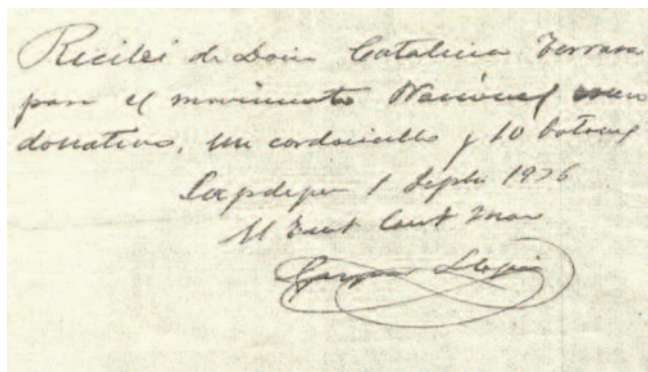
La Comandància Militar de la zona de Llevant estava centralitzada a Artà; n'era el responsable el capità d'Infanteria Miquel Garau Rossinyol, ajudat per dos tinents de Cavalleria, dels coneguts com a «Jinetes de Alcalá», en Gabriel Moragues Argón, que instruïa les milícies artanenques, i Gaspar Llopis, que feia el mateix amb les gabellines.

La recaptació d'or per finançar tota aquella mobilització i nou armament començà el 22 d'agost; cinc dies abans de l'arribada del primer material bèl·lic italià. La premsa parlava de recollida voluntària però les referències orals ho desmenteixen, era una confiscació. A Capdepera les dones de Falange visitaren casa per casa per reclamar a les famílies que fessin entrega de l'or disponible; una nota de premsa destacava que «*la conducta de nuestras mujeres fue verdaderamente patriótica*».

Aleshores Falange era l'organització local més potent i mobilitzada, per la qual cosa es considerà que era la més adient per a realitzar la recaptació d'or. Quan ja s'acabava el termini agafà el control de la campanya el tinent Llopis que abandonà el front de Son Servera per impulsar les donacions. Afirmaven que els rebuts on s'especificaven les joies entregades servien per a poder ser recompensats tan aviat com fos possible; una mentida que ningú es creia. Amb mentides, por i amenaces es recaptaren 6 quilograms i 100 grams d'or.

L'or recaptat a tot Mallorca passaria de la mitja tona. A Palma foren recollits d'una tongada per la seixantena de socis de «Las Minas» 246 quilograms d'or. Felanitx hi contribuí amb 30 quilograms i Sant Llorenç d'es Cardassar amb 25 més. Sant Llorenç, en proporció al nombre de veïns, fou el poble que més va aportar; en aquells moments els republicans controlaven gairebé una tercera part del municipi i, per tant, els seus veïns eren els més afectats i interessats en recuperar les propietats perdudes.

L'or i les joies entregades no sempre arribaren al seu destí. Hi hagué donants que comprovaren com esposes i familiars dels màxims responsables de la confiscació lluien joies que havien estat seves. D'aquest fet en donen fe nombrosos testimonis orals.

«Recibí de Doña Catalina Terrassa para el Movimiento Nacional un donativo, un cordoncillo i 10 botones. Capdepera, 1 sepbre 1936
El Cent Comé Mi Gaspar Llopis»

El 15 de setembre visitaren Capdepera el Comte Rossi, assessor militar italià, i el Marquès de Zayas, Cap de Falange a Mallorca. Venien per a celebrar la victòria de les tropes «nacionals» sobre les republicanes i fer una demostració de força. Primerament passaren revista als requetès, falangistes, secció femenina de Falange, milicians, balilles i comandaments militars que els esperaven uniformats i formats

per seccions a la plaça de l'Orient; a continuació es dirigiren a la casa de Miquel Caldentey «Creu» i des del seu balcó feren els respectius discursos. Segons la fotografia el públic congregat a la plaça era escàs; en aquells difícils moments la gent tenia por, començava a passar gana i vivia amb angoixa els esdeveniments; aquelles fanfarronades sobraven.

Nota. Primerament agraesc a Pedro Llabata que m'hagi fet arribar els rebuts de familiars seus que entregaren or i joies; a Miquel Llull per haver aprofitat la fotografia inclosa en el seu llibre «*La idea és infinita*». *El socialisme a Capdepera (1900-1936)*. Els rebuts de la Banca d'Itàlia estan trets del llibre de Mercedes Cabrera *Juan March*.

CAP VERMELL

Publicat a *Cap Vermell* el 20 de gener de 2017.